

ИМАТ ЛИ БЛАГОРОДНИЧЕСКО ПОТЕКЛО ПОТОМЦИТЕ НА ДИНАСТИЯТА ВЕНТИМИЛЯ?

Светлана Спитери

DO THE DESCENDANTS OF THE VENTIMIGLIA DYNASTY
HAVE A NOBLE ORIGIN?

Svetlana Spiteri

***Abstract:** This article explores the Ventimiglia dynasty and the noble lineage of its descendants in particular. In the process of describing and analysing the genealogical branches, specific details of the family history are revealed, both of the entire family and of its individual members. Special attention is paid to the important descendants who raised the family prestige to the highest circles of the European Medieval aristocracy.*

***Key words:** aristocracy, Ventimiglia, nobles, Medieval Times, family tree*

DOI: <https://doi.org/10.46687/MQSN9332>

„...удостояването с титла на един толкова млад мъж
като Клод беше само осигуряване на наследник,
а не ефективна длъжност,
влизаща в сила едва при
навършване на пълнолетието му“
(Panisse Passis 1889: 55).

Един от най-амбициозните стремежи на средновековното аристократично семейство е доказването на благороднически произход, осигуряващ както на неговите членове, така и на бъдещите поколения живот, обграден от привилегии. Определянето на даден човек за аристократ се доказва чрез придобита или наследена от него титла, придружена от размера на земите, включени във владенията му, заедно с благородническите символи, които притежава семейството, наследявани от бъдещите потомци. Всички тези условия разграничават избраните членове на средновековното общество от обикновеното население и свидетелстват за високия статут на семейството, включително сред най-влиятелните европейски династии.

Според българския тълковен речник думата *аристокрация* означава „висш, наследствено привилегирован слой на господстваща класа“ (Роров, Andreychin 2018: 33). Аристократичното потекло играе важно значение както при управлението на големите средновековни кралства, така и при по-малките феодални владения. Върхушката, сформираща най-висшата прослойка от отбрани благородници, заема първостепенно участие при вземането на управленски решения, свързани с вътрешната и външната политика, и се възползва от икономически и други облаги.

**Фиг. 1: Град Вентимиля (в дн. Италия).
Източник: Pixabay**

Такава знатна аристократична фамилия е династията Вентимиля, водеща произхода си от X в. Семейството населява района на дн. Лигурия, а съвременното градче Вентимиля (Фиг. 1)¹, наследило името си от бележитите му потомци, е разположено с излаз към Генуезкия залив, скътано на границата между Италия и Франция. Познато в древността като *Entimelium*, *Albimilium*, впоследствие трансформирано във *Vintimilium*, за да стигне до съвременните италианци като *Ventimiglia*, а за французите познато като *Vintimille*,

градчето е било резиденция на римския консул на областта, а по-късно и на градския епископ. Една от легендите разказва за местен генерал, който със своите тридесет бойци успява да победи армия от двадесет хиляди (*vingt-mille*) войници. След това славно сражение градчето е наречено Вентимиля, за да бъде запомнен подвигът на храбрите войни и на техния генерал (Robert 1681: 2).

Първият благородник Гий, граф дьо Вентимиля, маркиз на морските Алпи и на долината на Лозана, е най-древният известен член на семейството, официално доказал съществуването на династията. В своето завещание – най-ранното доказателство, свидетелстващо за присъствието на фамилията Вентимиля през 954 г., Гий, граф дьо Вентимиля, завещава на абатството Сейнт Оноре дьо Лерен църквата „Сейнт Мишел“, построена от брат му, а също и земята, мелниците, овощните и други градини, намиращи се в близост до град Вентимиля, заедно с управлението на имението Себург (Robert 1681: 5).

Завещанието, което се съхранява в архива на споменатото абатство, е ценен източник и официално доказателство за аристократичното потекло на семейството. В документа са упоменати няколко важни наследници на Вентимиля, а именно: самият Гий, граф дьо Вентимиля, който повежда армията си в помощ на своя чичо, „испанския крал“², в битка срещу сарацините³. Следващият наследник е неговият най-голям син Конрад. Братът на Гий – Антоан, служещ като командир на императора в Пиемонт, също е вписан в документа.

Тук задължително трябва да се отбележи фактът, че се удостоверява и управлението на собствеността на рода Вентимиля, тъй като граф Вентимиля, притежаващ правата над всички семейни земи, завещава официално един от имотите на друго лице, в случая абатството, с което действие доказва благородническите права върху имотите от страна на семейството.

---

¹ Снимките в това изследване подлежат на защита от Закона за авторските права и не могат да бъдат използвани от други изследователи без изричното съгласие на автора на статията.

² Карл Велики от династията на Каролингите (б.а.).

³ Така са наричани арабите през Средновековието (б.а.).

Едновременно с притежанието на земя друго изискване към аристократичното семейство е наличието на собствен фамилен герб, носещ отличителните знаци на неговите благородни членове. От официално регистрирания офис по хералдика на о. Малта смятат, че хералдиката това са „отличителни знаци за разпознаване“, които се изготвят от специално обучен и оторизиран представител, наречен „вестоносец“⁴. Въпреки че офисът е съвременен, в него стриктно се спазват средновековните изисквания за създаване на отличителните благороднически знаци, затова бихме могли да ги съпоставим при изследването на фамилията герб на Вентимиля.

Средновековният герб става масово явление през XI-XII в., когато рицарите започват да използват отличителни знаци по своите доспехи и щитове с цел да бъдат различавани. Едно от първите свидетелства за употребата на различни специфични символи по време на битка са гоблените от Байьо⁵, изобразяващи завладяването на Англия от Вилхелм (Уилям), херцог на

Нормандия, през 1066 г. Част от елементите включват определени сцени на атакуващи рицари, върху щитовете на които са представени военни символи (Slater 2014: 15). През XII в. организацията на рицарските турнири изисква присъствието на церемониалмайстори, които да възпроизвеждат всички емблеми на благородниците, участващи в отделните битки. По този начин започва систематизиране и класифициране на използваните символи в отделни пергаменти, а по-късно и в цели книги (Slater 2014: 36). В резултат на възникналите многообразни емблеми се появява нуждата и от създаването на стриктни правила, които да определят начина на съставяне на фамилията гербове. Най-старото хералдическо учреждение, съществуващо и до днес, се казва „Колидж ъф Армс“ (*College of Arms*), създадено през 1484 г. на брега на р. Темза в Лондон, Англия (Slater 2014: 38).

По примера на останалите благороднически фамилии в Европа династията Вентимиля също има свой герб, създаден според правилата на хералдиката.

Фиг. 2: Гербът на династията Вентимиля, обединяващ първоначалния ѝ герб с този на династията Ласкарис

⁴ За повече информация вж.: Malta Heraldry – Insignia of identification <<https://maltaheraldry.mt/> (status 12.10.2023)>.

⁵ Вж.: Bayeux Tapestry <<https://www.bayeuxmuseum.com/en/the-bayeux-tapestry/> (status 12.10.2023)>.

През годините символите се променят, но основата се състои от една централна фигура, видоизменяна от различните фамилни клонове. Главният щит (Фиг. 2), който носи основната информация за символите, е пресечен с хоризонтални линии в горната част и е оцветен в жълт цвят, символизиращ злато, а под него – червено, олицетворяващо пролятата в битките кръв (Slater 2014: 72). Мануел дьо Вентимиля, сеньор (граф) дьо ла Вердиер, който е син на Бонифаций, граф дьо Вентимиля (XIII в.), добавя четири стръка просо, от които три еднакви разположени на жълт фон и един по-голям на червен. Този герб е използван от аристократичните клонове на фамилията дьо ла Вердиер, Момпеса и Тюрие, вариращ в различни комбинации на основните символи (Robert 1681: 11).

Марсилските графове от клона на Вентимиля и в частност неговият представител Бертран, който наследява титлата чрез своя баща Бонифаций дьо Вентимиля, сеньор (граф) дьо ла Вердиер (XIII в.), заместват класовете просо с коронован лъв със златна корона на червеното поле. По-късните потомци на марсилския клон правят свои промени и създават четириделен щит, състоящ се от два редуващи се елемента (Фиг. 2), а именно: основния изчистен герб, с жълт и червен цвят на първа позиция (горе, вляво), последван от коронован лъв на червен фон на второ и трето място, завършвайки отново с основния фамилен герб (Robert 1681: 12).

Едно от най-знатните семейни разклонения на династията се състои от графовете на Тенда, Бриг, Кастелар и Ласкарис. Събитието, което завинаги променя династичния статут на Вентимиля, е обединението на императорския клон на византийската династия Ласкарис с благородническият род Вентимиля, което се е случило на 28 юли 1261 г. според някои изследователи⁶, а според други годината е 1269⁷. Това става възможно чрез брака на Гийом-Пиер I, граф дьо Вентимиля (1230-1283) и Евдокия Ласкарина (1245/48-1311) – византийска принцеса с българско аристократично потекло. В резултат на бракосъчетанието новото семейство приема четириделния щит за своя емблема, но замества лъва с двуглав коронован орел със златна корона (Фиг. 2), символизиращ императорския произход на династията Ласкарис от Константинопол (Robert 1681: 13). Синът на вече новия клон на фамилията, известен като Йоан дьо Ласкарис, граф дьо Вентимиля и Тенд, включва за първи път в семейното си име това на династията Ласкарис, както и гербовите символи по майчина линия (Guichenon 1660: 1282-1283).

Останалите родствени браншове на Вентимиля запазват основната визия на фамилния герб, но също променят второто и четвърто място на разделения на четири отделни полета щит със свои символи, символизиращи различните родове, отличаващи ги едни от други. Тези фамилии са представени от графовете на Джераси, завладели о. Сицилия още през XIII в. благодарение на Франсоа I, граф

---

⁶ Вж.: Eulogia Laskarina <<https://sites.google.com/a/centrostudiiventimigliani.com/www-centrostudiiventimigliani-com/time-tracker/guglielmo-pietro> (status 10.09.2023)>.

⁷ Според Д. Роберт годината е около 1263 г. (Robert 1681: 114).

Джераси (Dominique Robert 1681: 132-135), както и тези на Марро, графове на Каравоника⁸.

През годините някои от наследниците добавят и девиз към семейната емблема, гласящ *Pra millibus unus* (Robert 1681: 5), т.е. *Единствен сред хиляди*, запазвайки акцента върху думата *mille* (от фр. *хиляда*, б.а.), съставна част от оригиналното име на фамилията Вентимиля.

Задължително изискване, което не би могло да бъде пропуснато при доказване на благородническо потекло, е наличието на родословно дърво, документиращо предците и наследниците на аристократичната фамилия. В следващите редове ще бъдат проследени всички членове на династията Вентимиля от най-ранния до тези, които представляват интерес за това изследване.

Гий, граф дьо Вентимиля, който споменахме по-горе като първи свидетелстващ за съществуването на фамилията Вентимиля, поставя началото на благородническото ѝ присъствие в Европа, основно в Прованс, Южна Франция. Както повелява традицията, удостоверяване с всички аристократични привилегии се полага на най-възрастния и първороден син в семейството, а в това на Гий, полагащ династичното начало на рода, е Конрад, упоменат при съставянето на завещанието от 954 г.

Приемайки титлата, **Конрад I** – синът на Гий, създава свое поколение от двама синове, назовани **Ото I** и Конрад II, от които само първият оставя поколение. В местния архив на гр. Тенд (Tende) се намират официални документи, датирани приблизително от 1000 г., удостоверяващи привилегиите на графовете на Тенд и Бриг от маркиз Ардоин д'Ивре, бъдещ крал на Италия. Дватамата братя, **Ото I** и Конрад II подписват документа, с което засвидетелстват своето аристократично съществуване.

Ото I създава семейство със своята избраница на име Аделаида, която го дарява с три деца. От двете момчета, наречени **Конрад III** и Ото II, само Конрад продължава родословното дърво, а брат му не оставя потомство. Те имат и сестра, Хермелина, наречена още Елена, която е омъжена за далечен роднина на споменатия маркиз д'Ивре (Robert 1681: 18-19).

За съществуването на тези потомци от династията Вентимиля разбираме от документ, чрез който **Конрад III** и брат му, синове на Ото I, препотвърждават през 1041 г. дарението на църквата Сейнт Мишел в абатството дьо Лерен, направено от техните предци.

Конрад III оставя поколение от две деца, от които първороден е **Ото III**, а брат му, Конрад IV, се бракосъчетава с Одил, представителка на знатния род Рамбò, от която има син Гийьом дьо Вентимиля, споменат в Ница през 1134 г.

Наследникът на рода, **Ото III**, определя като свой наследник в семейните документи само първородния си син **Реймонд**, докато потомството на брат му Филип не е проследено (Robert 1681: 20-21).

Реймонд е наследен от Гуидо, чиято съдба е неизвестна. Възможно е да е починал млад, поради което по-малкият му брат **Ото IV** поема управлението на

---

⁸ Днес село в Северна Италия, провинция Лигурия <<https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (status 11.10.2023)>.

наследството. През 1185 г. **Ото IV** успява да получи официално признание от консулите и обществеността на Вентимиля, удостояващи и потвърждаващи благородническите права и привилегии на династията, чийто представител е самият той. От брака си с благородничка от Прованс на име Гиймет той има петима синове, наречени Гийом, Хенри, Мануел, Реймонд и Обер. С най-голямо значение за аристократичното продължение на рода са първите трима, които поставят началото на нови три изключително бележити благороднически клона на династията Вентимиля. От първородния син **Гийом** произлизат представителите на клона Вентимиля, Тенд и Ласкарис (Фиг. 3). *Хенри* създава потомците на графовете Джераси, принцове на Кастелбон и Белмонт на о. Сицилия, както и на благородниците Каравоника от Пиемонт. *Мануел* установява бранша на Вентимиля в Прованс, представени от бароните на Турв и Олиул, както и от благородниците на Турие и Момреза⁹.

Трябва да отбележим, че баща му – граф Гийом, свързва своя брачен живот с дама от благородническия род Балб, далечни роднини на италианска кралска династия, с която създават четири деца. Най-възрастният е **Гийом II**, граф дьо Вентимиля, който през 1257 г. подписва крайно неизгоден мирен договор с Карл Анжуйски (1226-1285)¹⁰. Според Д. Робер договърът е съхранен в архива на Екс (ен Провенс, Франция, б.а.), където той успява да го разгледа и опише. Робер разкрива условията на примирието, заставящи Гийом II да предаде в ръцете на своя противник Карл Анжуйски земите на графство Вентимиля, включващи дворците и замъците в Сейнт Шане, Алпите, Тенд, Бриг, Кастелар, Ландарон и др., намиращи се в Монако и по крайбрежието на средиземноморска Франция. В замяна кралят предлага на граф Вентимиля възможността да наеме земите срещу определена рента. Този договор е обезсилен от последвали нови споразумения от 1278 г. и 1285 г. между братята на Гийом II, а именно **Гийом-Пиер I** и Пиер Балб, които успяват да си върнат обратно владенията на графство Вентимиля след смъртта на своя най-голям брат, който има злочеста съдба и не успява да продължи рода. В своето завещание от 1259 г. **Гийом II** заявява, че има шест деца, от които оцелява само първородният му син **Гийом III**, но на свой ред той също прехвърля всички права по управлението на земите на чичовците си. Останалите деца умират още в ранното си детство и не успяват да създадат потомство (Robert 1681: 111-113).

В резултат на възникналите семейни промени наследник на семейството се оказва вторият син на име Гийом-Пиер I, чийто принос към издигането на благородническия статут на рода е неоспорим. Въпреки военните му умения и почти тривековното съществуване на благородническата фамилия Вентимиля обаче, същата нямаше да се издигне съществено без един брак, свързан пряко с българската и с византийската история. От най-съществена важност е фактът, че през 1264 г. **Гийом-Пиер I** издига на по-висока аристократична степен благородническото потекло на бъдещата династия чрез своя брак с Евдокия Ласкарина (1245/48-1309/11), дъщеря на византийския император Теодор II

---

⁹ Днес градове във Франция (Robert 1681: 24).

¹⁰ Известен и като Шарл I Анжуйски. Основател на Анжу-Сицилианския клон на Анжуйската династия. Крал на Сицилия, крал на Йерусалим, крал на Албания, граф на Прованс и пр. За живота му вж. Dunbabin 2011.

Светлана Спитери. Имат ли благородническо потекло...

Ласкарис (1222-1258) (Vozhilov 1985: 510). В родословното дърво на Евдокия авторът Робер не споменава произхода на майка ѝ, а само този на баща ѝ, но аристократичният произход на българската принцеса Елена Асенина (дъщеря на Иван Асен II и Анна-Мария Унгарска, съпруга на Теодор II Ласкарис) се потвърждава от много други източници, един от които е родословното дърво на династията Савой (Guichenon 1660: 1282-83). Евдокия Ласкарина е правнучка на унгарския крал Андраш II (1205-1235) и внучка на български цар Иван Асен II от брака на дъщеря му Елена с византийския император Теодор II Ласкарис (1254-1258) (Vozhilov 1985: 510). Освен това тя е братовчедка на Джеймс II, крал на Майорка (1243-1311), и на сестра му Изабела, която става кралица на Франция чрез брака си с френския наследник крал Филип III. Родствената връзка става възможна благодарение на брака на унгарския крал Андраш II (1205-1235) с дъщерята на Пиер II дьо Куртене (1190-1219) – Йоланда Унгарска, от който се ражда дъщеря, наречена също Йоланда, омъжена за Хайме I, крал на Арагон.

Не е ясно дали точно след смъртта на своя съпруг, или преди това Евдокия напуска Вентимиля и се установява в Арагон, където се отдава на религиозни дела. Умира през 1311 г. и е погребана в доминиканския манастир в Сарагоса, Испания¹¹.

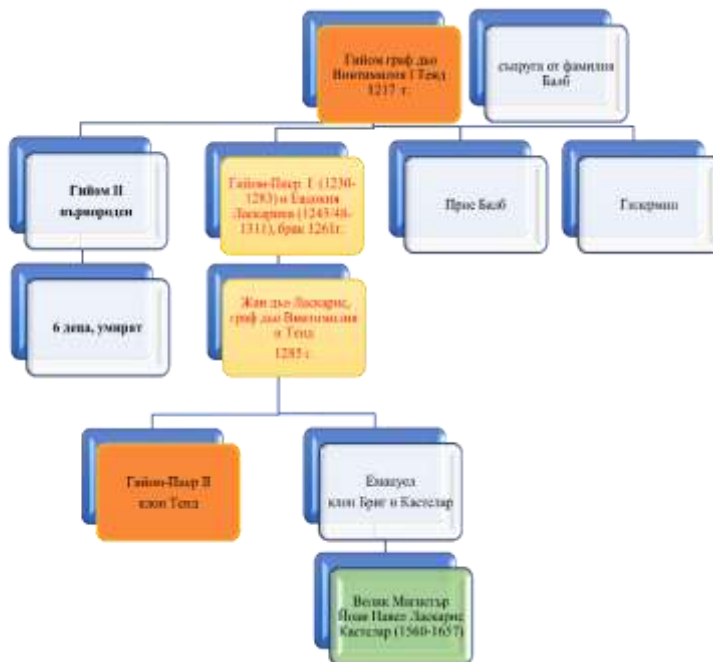
От своя брак Гийом-Пиер I и Евдокия имат седем деца¹² (Фиг. 3), но летописецът не ги споменава всичките, а констатира, че са описани в договора от 1285 г. Вместо това се спира само на **Йоан дьо Ласкарис**, граф дьо Вентимиля и Тенд, официално признат за наследник, изобразяващ обединен герб със символите на двете благороднически фамилии (Robert 1681: 117).

Йоан дьо Ласкарис оставя двама свои потомци, които продължават благородническото потекло и съответно, както повелява традицията, първородният му син носи името на своя дядо и се казва **Гийом-Пиер II**, а брат му е наречен Емануел, граф дьо Вентимиля, и поставя началото на клона Бриг и Кастелар, от чийто потомци се ражда Великият магистър Йоан Павел Ласкарис Кастелар (1560-1657) (Robert 1681: 118).

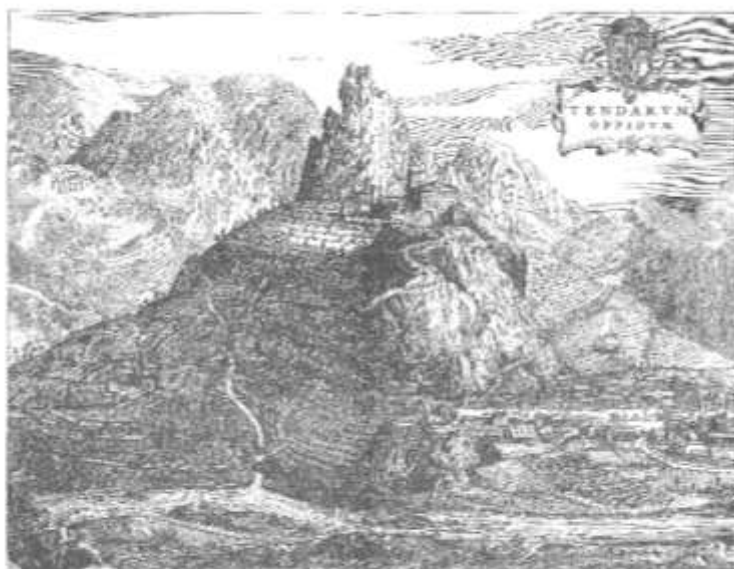
¹¹ Вж.: Eulogia Laskarina <<https://sites.google.com/a/centrostudiventimigliani.com/www-centrostudiventimigliani-com/time-tracker/guglielmo-pietro> (status 10.09.2023)>.

¹² Пак там.

Фиг. 3: Родословно дърво след брака на Гийом и Евдокия

На свой ред **Гийом-Пиер II** разклонява семейното дърво и неговите наследници се окичват с фамилното име Тенд за първи път. Освен това той препотвърждава подписаните от неговите предци договори, датиращи от 954 г., и оставя трима наследници: **Гийом-Пиер Ласкарис граф дьо Тенд**, Пиер Балб и Луис дьо

Фиг. 4: Замъкът Тенда през 1650 г. Източник: VnF

Ласкарис, създател на семейното разклонение на благородниците на Шатоньоф¹³. Летописецът Робер не проследява родословието на втория син Пиер Балб, но обстойно описва това на най-възрастния брат – Гийом-Пиер, баща на две деца: Люк (Luquin) и Антоан. От това поколение наследниците започват от втория син, **Антоан дьо Ласкарис**, който се сродява с Франсоаз дьо Булие, с която са наследени от двамата си сина **Оноре** и Томас. По-малкият поставя началото на нов клон в семейното дърво – фамилията Шатоньоф.

Първородният син – **Оноре дьо Ласкарис**, сключва брак с Маргьорит дьо Каррето, от чийто брак най-важен е **Жан-Антоан дьо Ласкарис**, който продължава рода с една единствена дъщеря от брака си с Изабел д' Англур, родена през ноември 1487 г. с името **Ана дьо Ласкарис, графиня дьо Тенд** (Robert 1681: 121-122).

За невръстната графиня **Анна** съдбата е отредила най-обикновено бъдеще на средновековна принцеса, задължена да спазва семейните традиции и строги обичаи, т.е. сключване на брак възможно най-рано с цел да се осигури продължението на благородната фамилия. В нейния случай първият брак се оказва изключително краткотраен, защото съпругът ѝ Луис дьо Клермон-Льодев, виконт дьо Небюсан, умира около месец след официалното сключване на женитбата на 10 февруари 1498 г. Останала вдовица едва на 11 години, графиня **Анна** незабавно е омъжена за следващия възможен кандидат, тъй като тя е изключително атрактивна партия сред благородническите среди по това време заради местоположението на нейната фамилия Вентимия, а именно на границата между Италия и Франция. Бракът с невръстната девойка би осигурил достъп на нейния бъдещ съпруг до италианските територии при евентуални битки, което е основен фактор при стратегическия избор на благородник, който да управлява семейните владения. „Така жадуваната от савойската фамилия ръка на Анна” (Pansisse Passis 1889: 2) привлича вниманието на Рене Савойски (1473-1525), чийто род притежава земи на херцогство Савой в съседство с нейното семейство и който на свой ред отрежда на династията Вентимия място сред най-престижните европейски фамилии (Pansisse Passis 1889: 4).

Сродяването на двете династии гарантира взаимен престиж и военна сила по граничните френски и италиански територии, както и влиянието на френския двор, тъй като Йоланда Френска (1434-1478), сестрата на френския крал Луи XI (1461-1483), е омъжена за Амедей IX Савойски (1435-1472).

Точната дата на брачното споразумение е неизвестна, въпреки че средновековните традиции повеляват уговореният брак да бъде официално скрепен с договор веднага щом се постигне съгласие между двете семейства (Pansisse Passis 1889: 48). В дадения случай обаче съществува официално дарение от бащата на Ана от 28 януари 1501 г., когато тя е все още на 14 години, а бъдещият ѝ съпруг Рене Савойски – на 28 години, вече заемащ длъжността управител на Ница (Pansisse Passis 1889: 2). Историята познава съпруга на Ана като Райнхард Савойски – Вилар (Rene de Savoie), роден около 1473 г. като незаконен син на Филип II (1438-1497), седми херцог на Савой и неговата метреса Либера

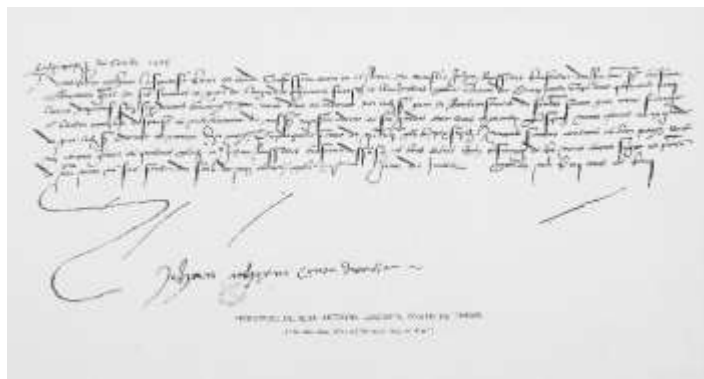
¹³ Дн. едноименна област във Франция по долината на р. Рона, известна с производството на качествено червено вино – б.а.

Портонерия (Panisse Passis 1889: 2). Неяснотите около произхода на извънбрачното дете Рене са породени от факта, че при наследяването на титлата херцог на Савоя през 1496 г. като наследник на фамилията клон Брес, бащата на Рене, Филип II, има две метреси, съответно Либера Портонера и Бон дьо Романяно, чието майчинство по отношение на Рене е оспорвано от някои средновековни историци. Освен това в своето завещание, съставено на 4 юни 1511 г., Рене Савойски завещава владението на Верю на своята майка, изрично упоменавайки името ѝ като „domina Libera ejus mater” („дона Либера, моята майка“) (Panisse Passis 1889: 216).

Физическото удостоверяване на майчинството би било изключително трудно доказуемо през средните векове, затова до голяма степен трябва да се доверим на фактите и на личните признания на заинтересованите лица. Тази констатация важи с още по-голяма сила по отношение на средновековното бащинство, което удостоверяване в настоящия случай осигурява изключително добър живот, богатство и престиж на извънбрачното дете. Такъв официален акт се удостоверява единствено от назначени нотариуси, от задълбочено проучване и от свидетели, които гарантират със своята честна дума и обществен авторитет произхода на детето. Бащинството на Филип II относно Рене е официално признато с документ, датиращ от 12 септември 1499 г. (Panisse Passis 1889: 202-203) и потвърждаващ благородническият произход на незаконния син – събитие, чрез което Рене се присъединява церемониално към Савойската династия, а легализирането на произхода му го издига в аристократичната европейска йерархия и той започва да играе важна роля главно в отношенията, засягащи района на Прованс, разположен между Франция и Италия.

Както стана ясно дотук, сродяването на династиите на Вентимиля и Савой не е случайно, а е добре обмислен държавнически и административен акт, обединяващ политическата им сила и влиянието им по южното Средиземноморие. В официалния документ, съставен и подписан от трима нотариуси, присъстващи лично на събитието в замъка Тенд (Panisse Passis 1889: 207), ясно се описва доброволното встъпване на младоженците в своя бъдещ брачен живот, тяхното цветущо здравословно състояние, т.е. младоженецът е „с изключителни умствени и физически дадености“ (Panisse Passis 1889: 204), както и един от най-важните жестове, подкрепящи бракосъчетанието, а именно зестрата на булката. В този ден бащата на младоженката, **Жан-Антоан дьо Ласкарис, граф дьо Тенд и Вентимиля**, дарява половината от земите си на „единствената си и любима дъщеря” **Ана**, но с условието, че ако междувременно се роди мъжка рожба в семейството, то останалата половина от наследството на баща ѝ ще отиде при нейния новороден брат. В този момент граф дьо Тенд и Вентимиля има само едно дете и това е **Ана**, поради което съставя тези специфични условия в дарението, включително тя да носи както фамилията, така и семейния герб, в бъдеще обединен с този на династията Савой.

Друга интересна клауза описва обстоятелствата, в случай че **Ана** изгуби своя живот и все още няма брат, който да наследи семейната собственост, то цялото дарение, направено в деня на сватбата, трябва да се върне обратно при

Фиг. 5: Писмо на Жан Антоан дьо Ласкарис, граф дьо Тенд и Вентимилия. Източник: ВпГ

родителите ѝ, а при условие, че и баща ѝ е вече починал, то майка ѝ ще наследи богатството (Panisse Passis 1889: 205-7).

На следващата година бракосъчетанието е узаконено и от френския крал Луи XII, а брачното свидетелство, носещо кралския подпис, печат от зелен восък и дата 8 май 1502 г., е придружено от

брачния договор и дарението на **граф Жан-Антоан** към своята дъщеря (Panisse Passis 1889: 6-7). Този забележителен акт ще бъде споменаван и от бъдещите наследници на младата двойка, които ще се позовават на упоменатите в него условия, за да поддържат династичната традиция.

Празненството след официалната церемония е отбелязано с великолепен блясък и пищен лукс, подобаващ на благородническия сан както на младоженците, така и на гостите. Най-отбраният елит в областта присъства, за да засвидетелства официалния съюз между династиите на Вентимилия и Савой. Почитаемите гости са описани в дарението на бащата на **Ана**, където са отбелязани имената на 20 присъстващи барони, маркизи, папски представител и не на последно място президента на Пиемонт и неговия колега, президента по наследствените въпроси на Савой (Panisse Passis 1889: 207).

Семейството има сравнително дълъг за средновековните разбириания брачен живот, защото Рене умира на 31 март 1525 г. след 24 години брак с **Ана**, с която имат 5 деца, от които 2 момчета и 3 момичета, наречени Мадлен, Изабела и Маргарит¹⁴. Първородният син, който продължава благородническия род с титлата граф дьо Тенд, е наречен **Клод Савойски**, а брат му носи името Оноре, маркиз дьо Вилар и граф дьо Тенд (Panisse Passis 1889: 44).

Графиня Ана прекарва своите дни в служба на Савойския двор като придворна дама на своята снаха¹⁵ Луиза Савойска (1476-1531) (Panisse Passis 1889: 43), служейки вярно и неотлъчно, радвайки се на благосклонността ѝ, но най-трудните години за графинята настъпват след смъртта на съпруга ѝ. Ана прави всичко възможно да осигури подобаващ живот на своите деца, разчитайки на

¹⁴ Според автора, позоваващ се на завещанията на синовете, Изабела е второто момиче в семейството (Panisse Passis 1889: 51).

¹⁵ Луиза е полусестра на Рене Савойски, но е от законния брак на Филип II Савойски. Вж. <https://en.wikipedia.org/wiki/Louise_of_Savoy (status 02.09.2023)>.

Фиг. 6: Писмо на графиня Ана дьо Ласкарис до дъщеря ѝ Мадлен.

двамата свидетелства последното желание на съпругата му да бъде погребана до рамото на своя спътник, намерил покой в църквата „Св. Мартин“ в Монтморанси (Panisse Passis 1889: 44).

Брачното споразумение на втората дъщеря на Рене и **Ана** – Изабел, е подписано още когато и двамата младоженци са деца. Панис Паси се позовава на друг летописец, който заявява, че Рене дьо Бетарне, граф дьо Бушаж, е едва на 5 години, когато се подписва съгласието през 1518 г., изискващо изчакване до навършване на подходящите години за встъпване в официален брак. В този случай всички са възнаградени с търпение и толерантност и осъществяването на бракосъчетанието е извършено, скрепено с брачен договор, някъде през 1530 г. Клаузите в него изискват при приемане на зестрата от младоженците те да се откажат от бъдещи претенции към официалния наследник на Савой, **Клод дьо Тенд**, брат на Изабела, а придобитото имущество и суми в брой да бъдат поделени от двамата съпрузи. От своя страна, граф дьо Бушаж отрежда на съпругата си зестра в случай на неговата смърт или ако останат бездетни, тя да бъде намалена двойно, ако вдовицата му встъпи в повторен брак (Panisse Passis 1889: 51).

Най-малката дъщеря Маргарит е омъжена за Антоан дьо Люксембург, граф дьо Бриен, син на Шарл дьо Люксембург, самият той граф, и на съпругата му Шарлот д' Естудвил. Бракът се състои на 7 март 1535 г., а на него присъства самият крал Франсоа I, син на Луиза Савойска, полулеля на младоженката. Отново

помощ от близки до семейството благородници и най-вече на френския крал Шарл IX, с който са в роднински отношения по линия на съпруга ѝ. През 1526 г. графинята успява да подпише брачно споразумение за своята най-голяма дъщеря Мадлен (1510-1586), която се омъжва покъсно за уговорения избраник Ан дьо Монморанси, маршал на Франция, заемащ висш пост във военните среди на Франция (Panisse Passis 1889: 43). Като съветник на краля Монморанси се ползва с изключителни привилегии, а назначенията му следват едно след друго. Неговата съпруга също е покровителствана от Шарл IX и е обявена лично от него за първа придворна дама на съпругата му кралица Елизабета Австрийска (1554-1592). Със своята жена, поставяна от някои средновековни писатели сред най- знатните дами на своето време, херцог дьо Монморанси има голямо семейство, състоящо се от 12 деца. За силната обич между

зестрата на девойката е осигурена от майка ѝ, **графиня Ана**, с големи трудности и усилия, но все пак аристократичната традиция е спазена.

Графиня Ана съставя своето завещание през 1539 г., след като омъжва своите 3 момичета, но го обновява през 1552 г., оставяйки на децата и внуците си много земя и имения, но не много пари в брой. Не само любяща майка, но и грижовна баба, графинята осигурява наследство от няколко имения и мебелите от личния си дом на своята внучка Рене, дъщеря и наследница на първородния ѝ син **Клод**. Тя не забравя и останалите си внуци, а за свой основен наследник, както е и желанието на съпруга ѝ, тя определя първородния си син Клод да се разпорежда със замъците и земите, притежание на династията. На 10 юли 1554 г. **Ана** прави допълнение на своето завещание в замъка дьо Тенд, а последното ѝ желание е да бъде погребана в параклиса при своите майка, баща и съпруг, а тялото ѝ да бъде носено от 13 бедняци, облечени в траурни дрехи, осветено от 13 факли и 4 олтарни свещи, както и да се даде милостиня и да се чете молитва за успокоение на душата ѝ. Графиня Ана умира през юли 1554 г. малко сред сватбата на своята внучка Рене (Panisse Passis 1889: 72). Освен материалното наследство, като една отдадена

Фиг. 7: Клод дьо Савой, граф дьо Тенд.
Източник: ВпГ

майка Ана завещава на своите наследници „да се обичат, да си помагат взаимно във всичко, което правят, като много добри братя и сестри, чието приятелство ще им донесе похвала и почести, увеличение на благата им, постигайки благословия, която само една майка може да даде и да изисква от децата си“ (Panisse Passis 1889: 52).

В завещанието на своя баща Клод е определен за негов наследник, тъй като е най-възрастният син в семейството. Той е роден на 27 март 1507 г. и още през 1520 г., когато е на 13 години, е избран за шамбелан¹⁶, а скоро след това и представен от своя баща сред аристократичните среди и като сенешал¹⁷ на Прованс – титла, която ще бъде ефективна едва след смъртта на баща му (Panisse Passis 1889: 55). Младият Клод Савойски, граф дьо Тенд, поема по бойните стъпки на своите предци и вече на 17 години се бори рамо до рамо със своя баща.

По време на битката при Павия (Ломбардия, Италия) те са пленени заедно с краля, но Клод е освободен, за да събира сумата за откупа. Според някои автори скоро след това, на 31 март 1525 г., баща му умира без да успее да дочака завръщането на сина си и откупуването на свободата му (Panisse Passis 1889: 56).

Подкрепян от своята майка, **Клод** се заема с фамилените задължения, с погасяването на заемите, оставени от баща му, както и с осигуряването на зестрата за своите сестри. Естественото решение на проблема според средновековните традиции е намирането на богата съпруга, чието дарение да облекчи финансовите товари на семейството. Първият опит през 1523 г. с богата аристократка от

¹⁶ Управляващ кралски дворец, в случая на фамилията Вентимиля (б.а.).

¹⁷ Офицер, управляващ двореца (б.а.).

Нормандия се оказва неуспешен, тъй като майката на кандидатката Адриен д' Естурвил, мадам Естурвил, обвинява младия граф дьо Тенд, че „има лоша миризма, идваща от мозъка и при дишане от носа... както и че се радва на компанията на много жени“ (Panisse Passis 1889: 49).

Обвиненията са отежнени и от допълнителните условия, като например бъдещият съпруг да приеме фамилията и герба на по-заможната от него съпруга Естурвил, което става основната причина бракът да не се състои, тъй като в клаузата на дарението от дядо му **Жан-Антоан** на сватбата на своята дъщеря **Ана** изрично посочва, че фамилното име и гербът трябва да се наследят от Ана и нейните деца (Panisse Passis 1889: 50).

Вторият опит на графиня дьо Тенд да намери подходяща съпруга на своя наследник, който вече е в напреднала възраст за брак, т.е. на 27 години, се оказва успешен. Брачният договор е подписан на 10 май 1534 г. във фамилния дворец Палис, в присъствието на брата и сестрите на Клод, както и на семейството на младоженката. Тя се казва Мари дьо Шабан, на 18 години и също произлиза от аристократичен род, а един от многобройните постове на баща ѝ е маршал на Франция. Майката на младоженеца му дарява графство Тенд, Лимон и Вернан, земи и владения в Прованс, Тулуза, както и осигурява финансовия живот на младото семейство, поемайки дори възникналите дългове. Веднага след сватбата граф дьо Тенд се задължава да представи своята съпруга сред аристократичните среди, след което двамата да започнат своя съвместен живот в дома си в Прованс (Panisse Passis 1889: 59-60).

През 1536 г. испанският крал Карл V напада френските земи на Прованс и без никакви колебания Клод Савойски се включва в защитата на своя родина. Докато изпълнява службата си към френския крал, съпругата му Мари ражда първия им син през 1537 г. Наричат го Хенри, но той умира малко след навършване на шестнадесет години (Panisse Passis 1889: 63). Една година след това Мари дьо Шабан става майка на втори син с името Оноре, граф дьо Вилар.

През 1547 г. възниква съдебен спор между Клод, граф дьо Тенд и парламента в Париж, който отсъжда ползването на графство Бофор за граф дьо Тенд, но само за 9 години, а не до живот, както самият граф очаква. След процеса, в който участва местният съдебен представител на краля, граф дьо Тенд успява да си извоюва правото да управлява въпросното графство до края на своя жизнен път (Panisse Passis 1889: 69). Както вече споменахме, притежанието на земи в определени райони е от изключителна важност за благородническото потекло на династията Вентимия. От една страна, те засвидетелстват присъствието си в даден район, а от друга, стопанисвайки земите, си осигуряват необходимите доходи.

През 1554 г. идва ред и на Рене, най-голямото дете и първородната дъщеря на Клод, любимка на своята баба графиня Ана, да сключи брак с Жак д' Юрфе, подписан на 23 май в Компьен. От този официален документ можем да извлечем подробна информация за аристократичния произход на династията Вентимия. В него бащата на младоженката Клод дьо Тенд е представен с всичките си титли, а именно: граф дьо Тенд, рицар на ордена (на краля), сенешал¹⁸, губернатор, кралски генерал-лейтенант за Прованс, морски адмирал на източното Средиземноморие на Леванта. Бащата на младоженеца, благородник д' Юрфе, не отстъпва по звания на

---

¹⁸ Офицер, управляващ двореца (б.а.).

Светлана Спитери. Имат ли благородническо потекло...

своя сват и служи на френския крал като негов съветник, рицар и губернатор. Основната сума от зестрата на Рене е платена от нейните лели и чичовци, а останалата част е подсигурана от провансалски земи, притежание на семейството. На свой ред и семейството на младоженеца дарява замъци и владения, които да се превърнат в дом за младоженците (Panisse Passis 1889: 70).

За съжаление, след такова приятно събитие династията изгубва своята графиня Ана, а в официално писмо от 23 юли 1554 г. нейният наследник Клод, граф дьо Тенд, оповестява непоносимата загуба на своята майка (Panisse Passis 1889: 72).

Грижейки се както за семейните, така и за кралските дела, Клод дьо Тенд не спира да пътува из Южна Франция и да оказва своята помощ в служба на краля. Въпреки отдадеността си към този дълг той все пак решава да се ожени повторно и договорот е подписан на 28 май 1556 г., а негова съпруга става Жак дьо Салюс, графиня Карде.

През 1557 г. Клод дьо Тенд успява да получи официално потвърждение върху собствеността на графство Валонг от френския крал Хенри II (1519-1559), придобито от Франсоа I в замяна на продадения от майка му кораб „Grand'maitresse“ (Panisse Passis 1889: 76), но отношенията между неговото семейство и това на краля се обтягат по време на гражданските войни. Тогава Клод застава на страната на протестантите, а синът му е на противоположната, което подтиква кралицата майка да напише писма и до двамата, за да се опита да ги вразуми. В тях тя се обръща и към двамата с „мой братовчед“ (*mon cousin*) (Panisse Passis 1889: 92), което е доказателство за роднинската връзка между двете благороднически династии и за техния произход.

В края на своите дни Клод, граф дьо Тенд, се завръща у дома и прекарва свободното си време, пътувайки до близките любими места. Смъртта го заварва неочаквано в замъка в Кадераж, разположен в района на Буш дьо Рон. Граф дьо Тенд умира от възпаление на лигавицата на 23 април 1566 г., а тялото му е погребано в църквата на командорията¹⁹ Сейнт Жан в Екс ех Прованс. За него някои средновековни автори казват:

„Добър принц, с десница, обичаш справедливостта и разума, враг на потисничеството и тиранията, верен слуга на краля, приятел на бедните хора, осигурявайки с цялата си сила справедливостта да бъде въздадена, прилагайки критики към лошите съдии, жалби до парламента и възражения до краля“ (Panisse Passis 1889: 111-112).

Клод, граф дьо Тенд, оставя след себе си два брака и няколко наследници, от които и един незаконно роден син Анибал. От първия си брак с Мари дьо Шабан Клод има една дъщеря – Рене д' Юрфе по мъж, и двама сина. Хенри не живее дълго и умира през 1552 г., а Оноре е провъзгласен за граф дьо Сомерив. От втория си брак има една дъщеря Ана, а авторът Панис Паси посочва още един син на Клод – Рене, който е дете от втория му брак (Panisse Passis 1889: 111-114). Другият източник на това изследване – Робер, смята че Рене е от първия брак на Клод (Rober 1681: 123).

---

¹⁹ Феодално средновековно имение (б.а.)

Освен със своите смели войни и благородни съпруги, династията Вентимиля се гордее и със своя принос в религиозните средновековни среди. От клона на Ласкарис и Тенд произлизат четири епископа на Риез (Прованс, Франция). Първият е Марк Ласкарис дьо Тенд (1466-1489), наследен от своя племенник Антоан дьо Тенд (1490-1523), който служи като епископ и в други области като Лимож и Бове. Според Робер третият епископ отново се казва Антоан и служи между 1520 и 1522 г., но е вероятно това да е вторият епископ Антоан, въпреки че авторът не смята така. Последният представител на църквата в династията Вентимиля е Томас дьо Тенд, който изпълнява функциите на епископ между 1523 и 1526 г.

Представители на династията Вентимиля са приети и в Ордена на свети Йоан на о. Малта. Вече споменахме Великия магистър Йоан Павел Ласкарис Кастелар (1560-1657), който стига до най-високия ранг в религиозното братство. Негови по-близки или роднини от по-далечни клонове във фамилното дърво служат като рицари, изпълняващи функции на бай²⁰ на Маноск и други длъжности в религиозния орден.

В заключение може да се обобщи, че аристократичното потекло на династията Вентимиля е безспорно благодарение на нейните представители като Евдокия Ласкарина, последвана от Анна дьо Ласкарис, графиня дьо Ласкарис, нейния син Клод, граф дьо Тенд, и не на последно място – на Великия магистър Йоан Павел Ласкарис Кастелар. Всеки един от тях допринася за достигането на династията Вентимиля до най-висшите кръгове на европейската аристокрация.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Bozhilov 1985:** Bozhilov, I. *Familiyata na Asenevtsi (1186-1460). Genealogiya i prosopografiya.* Sofia: BAN [Божилков, И. *Фамилията на Асеневици (1186 – 1460). Генеалогия и просопография.* София: БАН].
- Dunbabin 2011:** Dunbabin, J. *French in the Kingdom of Sicily, 1266-1305.* Cambridge University Press.
- Guichenon 1660: Guichenon, S. et al.** *Histoire généalogique de la royale Maison de Savoie: iustificée par titres, fondations de monasteres, manuscrits... enrichie de plusieurs portraits, sceaux, monnoyes, sepultures & armoiries.* Lione, 1660, Vol. 2 <[https://sites.google.com/a/centrostudiventimigliani.com/www-centrostudiventimigliani-com/le-origini/lascaris-di-ventimiglia-1\(status 03.11.2023\)>](https://sites.google.com/a/centrostudiventimigliani.com/www-centrostudiventimigliani-com/le-origini/lascaris-di-ventimiglia-1(status%2003.11.2023)>).
- Panisse Passis 1889:** Panisse Passis, H. *Les comptes de Tende de la maison de Savoie.* Paris <<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k54998927> (status 11.05.2023)>.
- Popov, Andreychin 2018:** Popov, D., L. Andreychin, L. Georgiev et al. *Balgarski talkoven rechnik.* Sofia: Nauka i izkustvo [Попов, Д., Л. Андрейчин, Л. Георгиев, Л. и др. *Български тълковен речник.* София: Наука и изкуство].
- Robert 1681:** Robert, D. *Histoire généalogique de la maison de Vintimille.* Par le R. P. Dominique Robert, de l'ordre des FF. Precheurs, docteur en theologie agregé en l' Université d' Aix <[https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bp t6k850836m](https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bp_t6k850836m) (status 07.04.2023)>.
- Slater 2014:** Slater, S. *The Complete book of Heraldry; An International history of heraldry and its contemporary uses.* London.

---

²⁰ Управител на имущество или баяж (стопанство) през Средновековието (б.а.).